

BÆRUM KOMMUNE

Handlingsplan for
kjønns- og
seksualitetsmangfold
2019-2022

Forord

«Alle som bor og oppholder seg i Bærum skal åpent og fritt kunne leve sine liv basert på likeverd og gjensidig respekt, uavhengig av kjønn, seksualitet, hvem man forelsker seg i, hvem man velger å leve sammen med og hvordan man velger å uttrykke sin identitet».

Denne planen er vårt arbeidsverktøy for å oppnå visjonen nevnt over. Med denne planen får Bærum kommune sin første handlingsplan for kjønns- og seksualitetsmangfold. Planen inneholder tiltak som skal bidra til å støtte oppunder mangfoldet i Bærum. Med bedre kunnskap, mer informasjon og god dialog vil vi jobbe sammen for et rausere og mer mangfoldig Bærum, der alle føler seg trygge, frie og velkomne.

Alle som bor og oppholder seg i Bærum skal åpent og fritt kunne leve sine liv basert på likeverd og gjensidig respekt, uavhengig av kjønn, seksualitet, hvem man forelsker seg i, hvem man velger å leve sammen med og hvordan man velger å uttrykke sin identitet.

Målet med handlingsplanen er å øke respekten for kjønns- og seksualitetsmangfoldet i Bærum samt skape større trygghet for seksuelle minoriteter og øke kompetansen hos kommunens ansatte om kjønnsuttrykk og seksuell orientering.

Vi skal:

- 1) Øke kommunens kunnskap om forhold som påvirker levekårene til lesbiske, homofile, bifile, transpersoner og skeive i Bærum
- 2) Øke kompetansen blant innbyggere og ansatte i kommunen om kjønnsuttrykk og seksuell orientering

Planen for kjønns- og seksualitetsmangfold er en sektorovertgripende plan som i ulik grad berører alle deler av kommunens virksomhet. Tiltakene i handlingsplanen er basert på kommunens ansvar som tjenesteyter og som arbeidsgiver, og kommunen som samarbeidspartner med aktuelle lag og foreninger og det sivile samfunn. Viktige lokale samarbeidspartnere er foreningen FRI Oslo og Akershus, Skeiv ungdom Oslo og Akershus, Bærums idrettsråd, næringslivet, lag og foreninger, kulturaktører og andre som arbeider for mangfold og inkludering og mot diskriminering.

Målgruppen

Det er problematisk å definere mennesker inn i kategorier som de ikke kjenner seg igjen i. Derfor kan være vanskelig å gi korte og presise benevnelser på målgruppene for plan for kjønns- og seksualitetsmangfold. Bærum kommune velger derfor å benytte den samme begrepsbruken som i diskrimineringsloven. I planen vil det enkelte steder bli brukt forkortelsen LHBTI når målgruppen omtales. LHBTI står for lesbisk, homofil, bifil, transepersone og interkjønn. Denne forkortelsen brukes ofte i internasjonale sammenhenger og også i regjeringens handlingsplan Trygghet, mangfold, åpenhet som ble lagt frem 21. juni 2016.

Å være **lesbisk** handler både om praksis, tiltrekning og identitet. En lesbisk kvinne tiltrekkes av eller forelsker seg i personer av samme kjønn, altså andre kvinner.

Å være **homofil** handler både om praksis, tiltrekning og identitet. En homofil mann eller kvinne tiltrekkes av eller forelsker seg i personer av samme kjønn

Å være **bifil** handler både om praksis, tiltrekning og identitet. En bifil person tiltrekkes av eller forelsker seg i mennesker uavhengig av hvilket kjønn den andre har. Bifil som begrep, levemåte eller identitet, bryter med en forståelse om at befolkningen kan deles inn to grupper, heterofile og homofile.

Transperson er et paraplybegrep for personer som har et utseende eller identitet (fulltid, deltid eller av og til) som uttrykker et annet kjønn enn det som ble registrert for dem ved fødsel. Ordet transperson er en oversettelse av det engelske «transgender».

Interkjønn (intersex på engelsk) er et paraplybegrep for mange ulike tilstander som gjelder for personer som er født med uklare kjønns karakteristika. Det betyr at barna ofte ikke kan beskrives som gutt eller jente ved fødselen. De fleste av disse barna blir underlagt kirurgi og tildeles kjønn som gutt eller jente.

Skeiv er en norsk oversettelse av det engelske begrepet queer. Mange bruker "skeiv" som et synonym til LHBTI. For andre er «skeiv» en identitet som utfordrer og overskrider kategoriene heterofil, lesbisk, homofil og bifil, og som innebærer en kritikk av samfunnets heteronormativitet. Skeiv brukes også av personer som opplever at de ikke passer inn i samfunnets inndeling av mennesker i to kjønn.

Nasjonale og kommunale føringer

Regjeringens handlingsplan mot og seksuell diskriminering på grunn av seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk 2017–2020 - Trygghet, mangfold, åpenhet - kom i juni 2016. Planen har som mål å sikre LHBTI- personers rettigheter, og å motvirke diskriminering på grunn av seksuell orientering og har over 40 tiltak som dekker en rekke samfunnsområder. Det legges opp til en gjennomgående innsats for å få utviklet og spredt mer kunnskap om LHBTI-personers utfordringer og hvordan både myndigheter, virksomheter og tjenester kan yte best mulig hjelp og støtte. Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (BUFDIR) er fagdirektorat for likestilling og ikke-diskriminering.

En rekke av artiklene i FNs verdenserklæring for menneskerettigheter og FNs barnekonvensjon er relevante for denne planen. De mest relevante artiklene i FNs verdenserklæring for menneskerettigheter er artikkel 1- menneskeverd, artikkel 2-rettigheter for alle og artikkel- 16 ekteskap og familie. Når det gjelder barnekonvensjonen er de viktigste artiklene Artikkel 2- ikke-diskriminering, artikkel 3- til barns beste, artikkel 8- retten til identitet, artikkel 16- rett til privatliv, artikkel 19- beskyttelse mot misbruk, artikkel 24- rett til nødvendig helsehjelp, artikkel 28-rett til utdanning, artikkel 29- målet med utdanning og artikkel 31- lek og fritid.

Bærum kommune har en rekke relevante kommunale planer som også omfatter LHBTI-personers livsvilkår og helseutfordringer. De mest relevante planene er:

- Kommuneplanen 2017- 2035
- Kommunens etisk standard
- Kommunens arbeidsgiverstrategi mot 2035
- Helsemeldingen 2015-2023
- Barnehagemeldingen 2015-2025
- Skolemelding 2020
- Handlingsplan mot vold i nærere relasjoner 2015-2019
- Plan for likestilling og inkludering
- Handlingsplan mot vold og seksuelle overgrep blant barn og unge
- Handlingsplan mot hatkriminalitet
- Handlingsplan mot mobbing i barnehagene

Forskning og kunnskap om levekår og holdninger

Generelt

Folkehelseprofilen for 2018 for Bærum kommune tilsier at de aller fleste av befolkningen har en god helse. Innbyggerne i kommunen har en høyere forventet levealder enn landsgjennomsnittet, høyer andel av Bærums befolkning har fullført videregående enn landsgjennomsnittet og andel med psykiske symptomer/lidelser blant 15- 29 år er lavere enn landsgjennomsnittet.

Undersøkelsen «Seksuell orientering og levekår» utarbeidet av UNI-helse i 2013 gir en omfattende beskrivelse av levekårene til lesbiske, homofile og bifile i Norge. Hovedinntrykket fra rapporten er at lesbiske og homofile i Norge skiller seg lite fra heterofile kvinner og menn når det gjelder levekår som

omfatter utdanningsnivå, inntekt og deltakelse i kultur- og fritidsaktiviteter. Svært mange lever gode liv, opplever aksept og har god helse. All forskning viser at det har skjedd en bedring i livssituasjonen for homofile og lesbiske de siste tiårene. Samtidig peker oversikten på at enkelte utsatte grupper opplever diskriminering og levekårsproblemer. Særlig gjelder dette lesbiske og homofile med minoritetsbakgrunn, bifile menn og kvinner, og transpersoner.

Andelene i befolkningen med en negativ holdning til lesbiske og homofile er relativt små. Menn er generelt mer negative enn kvinner, men andelen negative menn er synkende. Mellom 2008 og 2013 var nedgangen i andelen menn som var negative til lesbiske kvinner 17 % -> 8%, og til homofile menn 27 % -> 16 %. Blant kvinnene var det i perioden 2008-2013 en stabil og lav andel kvinner som var negative til lesbiske kvinner – 6 % -> 4 % - og til homofile menn 5 % -> 4 %. Ni av ti av lesbiske, homofile og bifile har aldri opplevd diskriminering på arbeidsplassen på grunn av sin seksuelle orientering.

Psykisk helse

Undersøkelsen «Seksuell orientering og levekår» viser at det er dobbelt så høye tall når det gjelder selvmordsforsøk blant lesbiske, homofile og bifile. På tross av positiv utvikling har så mange som 12 % av lesbiske, 19 % av bifile kvinner, 10 % av homofile menn og 11 % av bifile menn rapportert om selvmordsforsøk. Disse tallene er mindre dramatiske enn funn på 1990-tallet, men det er høye tall; dobbelt så store som blant heterofile menn og vel tre ganger så store som blant heterofile kvinner.

I studien «Seksuell orientering og mobbing» fra 2009 kommer det frem at bifile og homofile elever blir mobbet i langt større grad enn heterofile. Andelen ungdom i 10. klasse som blir mobbet to til tre ganger i måneden eller oftere er 7 prosent for heterofile, 15 prosent for bifile og 35 prosent for homofile og lesbiske. Bifile, lesbiske og homofile elever er betydelig mer plaget av psykiske problemer som depresjon og angst, sammenlignet med heterofile.

Sosial inkludering

Idretten er et annet område der kjønn på flere områder spiller en viktig rolle. Innenfor visse mannlige idrettsmiljø kan det fortsatt være vanskelig å framstå som homofil. En svensk undersøkelse, «HBTQ och idrott» fra 2013, viste at det er svært vanskelig for unge transpersoner i mange idrettsmiljø. Etter at NIF gjennomførte prosjektet «Med idretten mot homofob» for noen år siden skal arbeidet mot diskriminering og mobbing ivaretas av hvert enkelt særforbund. Norsk idrett praktiserer nulltoleranse for enhver form for diskriminering og trakassering innenfor idretten, likevel forekommer det at «homo» fortsatt brukes som skjellsord fra tribunen.

Religiøse samfunn og menigheter har i flere tilfeller lavere toleranse for seksuelle minoriteter enn samfunnet for øvrig. Det har de siste årene vært en omfattende og åpen debatt innenfor Den norske kirke som har hatt stor betydning og bidratt til å bevege holdningene i aksepterende retning. Men blant religiøse minoriteter som læstadianske menigheter, katolikker og muslimske trossamfunn er likekjønnet samliv ikke like akseptert, og kan av noen anses som syndig og ulovlig i forhold til deres tro.

Rapporten «Levekår blant skeive med innvandrerbakgrunn i Norge» fra 2018 forteller at skeive med innvandrerbakgrunn i Norge løper en risiko for å bli utsatt for diskriminering på grunn av etnisitet, hudfarge, religion og landbakgrunn på den ene siden, og seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk på den andre siden. Dessuten virker også disse diskrimineringsgrunnlagene sammen, og er relatert til andre former for sosial ulikhet, som økonomi, sosial status, oppholdsstatus og helse. Flere av informantene rapporterte om diskriminering på en rekke ulike samfunnsarenaer, herunder arbeidsmarkedet, boligmarkedet, utesteder, dating-plattformer på internett, i sosiale nettverk, i utdanning, i introduksjonsprogrammet, i møte med helsevesenet og i det offentlige rommet i form av

hatkriminalitet og politikontroll. Flere av informantene opplevde også diskriminering og rasisme i skeive miljø. 58% av informantene oppgav at de hadde selvmordstanker og 22% svarte bekræftende på at de hadde forsøkt å ta sitt liv. Transpersoner opplevde særlige utfordringer i møte med primær- og spesialisthelsetjenesten og da særlig i tilknytning til kjønnsbekreftende behandling. Mobbing og trakassering i introduksjonsprogrammet fremstår som et gjennomgående problem.

Kontakt med kommunale helsetjenester blant unge skeive

Rapporten «Den eneste skeive i bygda» fra 2018 utforsker hvordan det er å vokse opp som ung og skeiv i kommuner med ulik størrelse. De unge skeive forteller at de i liten grad har snakket med helsesøster/helsesykepleier om kjønn og seksualitet eller det å være skeiv. De sier at de gjerne skulle brukt denne tjenesten mer, men begrunner det med at de oppfattet helsesøster/helsesykepleier som utilgjengelig eller at de hadde lav tillitt til deres kompetanse på kjønn og seksualitet. De unge spurt i denne undersøkelsen finner informasjon om det å være skeiv fra mange ulike steder, inkludert blogger og nettsteder, dating- sider, porno, filmer og bøker. De opplever at seksualundervisningen på skolen som heteronormativ.

De helsearbeiderne som hadde særlig kompetanse på ungdom som bryter med normer for kjønn og seksualitet hadde enten a) en ledelse som anså kjønn og seksualitetskompetanse som ferskvare og med det prioriterte kompetanseheving av personalet, b) selv tatt ansvar for egen kompetanseheving gjennom kurs, c) fått kunnskapsheving gjennom samarbeide med andre kollegaer eller d) mengdeerfaring. Nesten ingen hadde kunnskap og LHBTI fra helsesøsterutdanningen.

Rapporten fant at det er gjennomgående behov for mer kompetanse, både blant skeive ungdom og helsearbeidere.

Seksualitetsmangfold blant eldre

Eldre mennesker har opplevd store endringer på dette området i sitt livsløp, jfr at homoseksualitet var straffbart fram til 1972. Fordi de har opplevd mye negative holdninger gjennom livet kan de velge å skjule sin legning når de blir pleietrengende, dette på grunn av frykt for negative holdninger hos ansatte i hjemmetjenesten eller helsetjenesten. Det er altså ikke bare reell diskriminering og uttrykte fordommer som kan utløse problemer, men også frykten for slike reaksjoner. Derfor er det viktig at også ansatte i omsorgstjenesten er bevisst og har kunnskap om hvordan en kan være mer åpen om dette.

Levekårsforhold og holdninger til transpersoner

Holdninger til transpersoner er generelt mer negative. Andelen menn som var negative til transpersoner var i 2013 16 % for "personer som har gjennomgått kjønnsbekreftede medisinsk behandling." og hele 28 % for «personer som kler og oppfører seg som en av det annet kjønn". Andelen kvinner som var negative var lavere enn blant mennene, hhv. 7 % og 16 % for de to gruppene transpersoner. Det er altså fortsatt forholdsvis mange som er skeptiske til personer som kler og oppfører seg som «motsatt» kjønn.

I undersøkelsen om transpersoner «Alskens folk. Levekår, livssituasjon og livskvalitet til personer med kjønnsidentitetstematikk» fra 2013 kommer det fram at transpersoner møter liten respekt, transfobiske holdninger, utestengning, trakassering og diskriminering; dette gjelder arbeid og utdanning, utelivet og fritidsaktiviteter, i møte med helsevesen og offentlige tjenester og i nære omgivelser og familie. De opplever særlig pubertetstiden som svært vanskelig på grunn av spørsmål rundt egen identitet og omgivelsenes forventninger til at de skal leve opp til tokjønnsmodellen.

Transpersoner kan oppleve praktiske utfordringer i hverdagen som andre ikke har. Idrett, svømming og aktiviteter som innebærer bruk av garderober, kan være problematisk for transpersoner. Noen utfordringer er forholdsvis lett å løse – som f.eks. at offentlige toaletter ikke trenger å være kjønnsdelte, og at en ikke trenger å oppgi kjønn på skjemaer eller kan ta i bruk kjønnsnøytrale ord der det er hensiktsmessig. Andre praktiske utfordringer som tilgang på det som i dag er dame-/jente- og herre-/guttegarderober vil det ta noe lenger tid å løse fordi det er mange grupper å ta hensyn til. Mangel på praktiske løsninger bidrar til at transpersoner opplever diskriminering i hverdagslivet, i praksis opplever de seg ekskludert fra aktiviteter. Over tid vil en med sannsynlighet finne praktiske løsninger på dette.

Seksualitetsmangfold blant personer med funksjonsnedsettelse

For mennesker med nedsatt funksjonsevne er seksualitet generelt, og det å gi rom for seksuelt mangfold spesielt, et område det snakkes svært lite om. Men ikke mindre viktig. På nettsida ung.no er det formulert slik: «Alle har rett til en god og trygg seksualitet. Seksuell nytelse og -funksjon kan påvirkes av en funksjonsnedsettelse. Prøt om seksualitet og søk kunnskap slik at funksjonsnedsettelsen ikke blir til hinder for en god seksualitet.» Det er viktig at undervisning og annen informasjon om seksualitet og samliv til alle skoleelever også omfatter dem med nedsatte funksjonsevner, og alle typer seksualitet.

Lesbiske og homofile som foreldre

Det har de siste årene vært en kraftig økning i andelen likekjønnede par som får barn. Ifølge undersøkelsen *Divorce in Norwegian same sex marriages 1993-2011* fra 2012, hadde i perioden 1993-2001 seks prosent av likekjønnede par felles barn, mot 18 prosent i perioden 2002-2011. Antallet homofile og lesbiske som får barn er økende. Det er i første rekke kvinnelige par som har felles barn. Ut fra den internasjonale kunnskapen som foreligger ser det ut til å være få forskjeller mellom barn med likekjønnsforeldre og barn som ikke har det når det gjelder mental helse, hvordan de fungerer sosialt, skoleprestasjon og mobbing. Internasjonal forskning viser en tendens til at barn med to mødre kommer noe bedre ut enn andre barn. Dette ifølge rapporten *Å ha foreldre av samme kjønn – hvordan er det og hvor mange gjelder det?* som ble utgitt i 2013.

Ulike familieformer, inkludert familier med likekjønnede foreldre, er i ferd med å bli allment akseptert i samfunnet. I 2009 ble en felles ekteskapslov vedtatt, og dermed fikk også likekjønnes mulighet til å adoptere barn.

Status for Bærum kommune

Det finnes per i dag ikke tall som sier noe om seksuell orientering og levekår i Bærum. En nasjonal rapport fra 2013 om seksuell orientering og levekår sier at lesbiske, homofile og bifile i Norge på mange viktige områder har sammenliknbare levekår med heterofile personer. Rapporten fra 2013 peker på noen systematiske tegn på utsatthet, særlig blant bifile personer. Det er grunn til å tro at tegnene på utsatthet også gjelder lesbiske, homofile og bifile bosatt i Bærum. Kommunen mangler således kunnskap til å si noe om levekår for LHBTI personer i Bærum, men det er ingen grunn til å anta at levekårene skulle skille seg vesentlig ut fra de nasjonale undersøkelsene (som også Bærum er en del av).

Ungdomsundersøkelsen fra 2017, som har tall fra Bærum, har med et spørsmål som går på seksuell trakassering. På påstanden; *At noen på en sårende måte kalte deg hore, homse eller andre ord med seksuelt innhold*, svarer 13 prosent av guttene og 19 prosent av jentene på videregående skole at de

har blitt utsatt for dette de siste 12 månedene. For ungdomsskoleelever er tallene 20 prosent for gutter og 19 prosent for jenter.

Plan for et trygt og godt skolemiljø for Bærum fra 2017 gir føringer for hvordan bærumsskolen skal arbeide for å skape et trygt og godt skolemiljø (§ 9 A i opplæringsloven), og håndtere krenkelser og mobbing. Den legger tre hovedforutsetninger til grunn: skolene driver et aktivt og systematisk arbeid for å fremme godt skolemiljø, alle voksne på skolen har plikt til å følge med, undersøke, gripe inn, varsle og sette inn tiltak når de får mistanke om eller kjennskap til krenkelser og skolen og hjemmet har god kommunikasjon.

I de nye læreplanene fra 2020 skal kjønn og seksuelt mangfold få en større plass enn tidligere og skal inn i flere fag samt bli en del av det tverrgående feltet «Folkehelse og livsmestring». Bærum kommune vil ha en kompetanseheving av ansatte i skole i kjølevannet av de nye planene.

Skolehelsetjenesten (inkludert Helsestasjon for ungdom) og *Tryggkontaktene*, som er ansatt i skole og gir bistand til skoler og foreldre i saker som omhandler mobbing og krenkelser, gir tilbakemeldinger på at de sjelden får henvendelser som omhandler dette. Det bør imidlertid en bredere kartlegging til for å kunne si noe om alle de relevante kommunale tjenestenes erfaringer med dette tema.

Tilbakemeldinger fra tjenester som har vært involvert i arbeidet med denne planen tilsier at det behov og interesse for økt kompetanse innenfor dette tema på tvers av alle tjenestene i kommunen.

I forbindelse med arbeidet med Regjeringens *Handlingsplan for forebygging av vold – En barndom uten krenkelser og vold- vårt felles ansvar- 2019-2022* ga Ungdomsrådet følgende tilbakemelding på hva Bærumsskolen skal lære barn og unge om i seksualundervisningen:

Grensesetting, samtykke, seksuell lavalder og hva det betyr, seksuell orientering og kjønns mangfold, «ordentlig sex» kontra pornografi, seksuell helse, tvangsekteskap, seksuelle overgrep og trakassering, informasjon om helsetjenester, LHBTI (lesbiske, homofile, bifile, transpersoner og interseksualitet) samt æreskultur og sex og hva man skal gjøre, hvem man skal gå til dersom man har blitt utsatt for noe.

Samtlige i Ungdomsrådet tok opp viktigheten av å ha kontinuerlig og systematisk kunnskap fra tidlig alder av og gjennom hele skoleløpet. Videre mente Ungdomsrådet at foreldre burde lære det samme som barna lærte, få veiledning i hvordan de bør reagere hvis barnet ditt «kommer ut» og generelt ha en åpen dialog med barnet sitt. Ungdomsrådet mente at ansatte må ha grunnleggende kunnskap om seksuelle og reproduktive helserettigheter (SRHR), ha profesjonelle, respektfulle og aksepterende holdninger og kunnskap om hvor unge eventuelt bør henvende seg og hva loven sier. De voksne må være oppdatert og tørre å gripe inn, og unge trenger trygge voksenpersoner tilgjengelig.

Stabækk fotball arrangerer Fotball pride sammen med organisasjonen FRI. Dette for å vise at de støtter alle type legninger og de ønsker et åpent miljø i klubben samt å gå foran som et godt eksempel for andre fotball klubber. De spiller i egne spesiallagde drakter under Pride kamper.

Hatkriminalitet og hatytringer

Bærum kommune og lokalt politi besitter lite informasjon om befolkningens generelle holdninger til grupper som faller innunder hatkriminalitetens definerte grupper i kommunen.

Oslo politidistrikt gir årlig ut en rapport over anmeldt hatkriminalitet i politidistriktet. Bærum ble innlemmet i nye Oslo politidistrikt, som følge av nærpoltireformen, fra 1. mai 2017. Rapporten viser

statistikk over anmeldt hatkriminalitet i Oslo politidistrikt i 2017. Det er viktig å presisere at denne rapporten omhandler *anmeldt* hatkriminalitet og ikke det faktiske omfanget av hatkriminalitet i Oslo, Asker og Bærum. Politiet presisere at det er grunnlag for å tro at det er store mørketall og at de vet at ikke all hatkriminalitet blir anmeldt. Ved politistasjonen i Sandvika ble det anmeldt ett forhold av hatkriminalitet i 2017. Forholdet gjaldt ikke LHBTI personer.

Tabell 1. Antall forhold registrert som hatkriminalitet i Oslo politidistrikt 2017, fordelt etter grunnlag, sammenliknet med 2016 og 2015. Absolutte tall og prosent

Grunnlag	Antall 2017	Antall 2016	Antall 2015	Prosent 2017	Prosent 2016	Prosent 2015
LHBT ¹⁰	46	41	33	23%	23%	23%
Etnisitet	104	108	70	52%	62%	49%
Religion	43	24	40	22%	14%	28%
Nedsatt funksjonsevne	5	2	0	3%	1%	0
Totalt	198	175	143	100%	100%	100%

Anmeldt hatkriminalitet for LHBTI personer, fordelt på underkategorier:

Tabell 4. Antall forhold registrert som hatkriminalitet i Oslo politidistrikt i 2017 i kategorien LHBT, med underkategorier, sammenliknet med 2015 og 2016. Absolutte tall

Underkategorier LHBT	Antall forhold 2017	Antall forhold 2016	Antall forhold 2015
Homofil	25	33	25
Homofil etnisk/religion	7		
Lesbisk	7	3	4
Bifil	0	1	0
Kjønnsuttrykk/Kjønnsidentitet	6	4	4
Totalt Seksuell orientering	46	41	33

Politiet laget for første gang i 2017 en samlekategori for underkategoriene homofili og etnisitet/religion. Bakgrunnen var at flere saker omhandlet begge kategoriene.

Tiltaksplan for 2019-2021

Personer med ulik seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk utgjør en sammensatt gruppe som har behov for kommunale tjenester på lik linje som resten av befolkningen. Det kan imidlertid være grunn til å tro at personer i målgruppen til planen vegrer seg for å ta kontakt med enkelte offentlige tjenester i frykt for å bli møtt med fordommer og uvitenhet. Særlig gjelder dette personer med ulik kjønnsidentitetstematikk der det som foreligger av forskning viser at det er mangelfulle kunnskaper i skolen og blant helsepersonell.

Planen for kjønns- og seksualitetsmangfold er en sektorovergrepene plan som i ulik grad berører alle deler av kommunens virksomhet. Tiltakene i handlingsplanen er basert på kommunens ansvar som tjenesteyter og som arbeidsgiver, og kommunen som samarbeidspartner med aktuelle lag og foreninger og det sivile samfunn.

Øke kommunens kunnskap om forhold som påvirker levekårene til lesbiske, homofile, bifile, transpersoner og skeive i Bærum

- 1.1. **Innhente informasjon gjennom befolkningsundersøkelser:** Alle undersøkelser som skal innhente informasjon om grupper av befolkningen skal der det er naturlig inkludere spørsmål om diskriminering på bakgrunn av kjønn, etnisitet, seksuell orientering, nedsatt funksjonsevne etc.
- 1.2. **Gjennomføre dialogmøter** på tema som omhandler levekår for LHBTI personer i Bærum
- 1.3. **Inngå samarbeidsavtaler** med relevante frivillige organisasjoner
- 1.4. **Statistikk som samles inn** av tjenester i Bærum, også tjenester i fylkeskommunal og statlig regi i Bærum, bør legge til rette for å samle inn relevant informasjon om kjønnsidentitet og seksuell orientering

Øke kompetansen blant ansatte og innbyggere i kommunen om kjønnsuttrykk og seksuell orientering

1. Barn og unge

- 1.1. **Kompetanseheving av ansatte i tjenester som jobber med barn og unge:** Oppdatert kunnskap om kjønns- og seksuelt mangfold inkluderes i kompetansepakken rettet mot ansatte i barnehager, skoler, fritidssektoren, helsetjenester barn og unge og barnevernet som inngår i implementeringen av handlingsplanen mot vold og seksuelle overgrep som er til politisk behandling. Kompetanseheving av ansatte i skole vil også skje i kjølevannet av nye læreplaner.
- 1.2. **Kompetanseheving av barn og unge:** Kjønns- og seksuelt mangfold er inkludert i kompetansepakken rettet mot barn og unge som inngår i implementeringen av handlingsplanen mot vold og seksuelle overgrep som er til politisk behandling. Tiltak i denne planen sikrer at barn og unge skal få kunnskap om sunn seksuell helse fra barnehagealder og ut grunnskolen. Informasjonen knyttes til seksualundervisningen og relevante kompetansemål i fagene samfunnsfag, naturfag, KRLE-faget, kroppsøving og norsk.
- 1.3. **Kompetanseheving av foresatte:** Inkludere, der relevant, tema om ungdom og seksualitet, seksuell grensesetting og seksuelt mangfold på skolenes foreldremøter. Utforske muligheten til å arrangere åpne foreldremøter med kjønnsidentitet og seksuell orientering som tema.
- 1.4. **Godt opplysningsmaterieill tilgjengelig:** Sørge for at opplysningsmaterieill fra bl.a. organisasjonene FRI og Skeiv ungdom finnes på alle skoler, til foresatte og fritidsklubber. Sørge for at kommunens nettsider inneholder relevant informasjon om hvor innbyggere kan finne mer informasjon og få helsehjelp. Alle skoler og fritidsklubber skal få informasjon om tilgjengelige informasjonsopplegg som f.eks. «Restart» i regi av Skeiv ungdom.

2. Tverrsektorielt

- 2.1. **Kompetanseheving for kommunalt ansatte:** Relevant kunnskap om kjønns- og seksuelt mangfold tas inn i kompetanseprogrammene der det er naturlig for tjenestene innen plan, miljø, kultur, organisasjon og utvikling. Ansatte og frivillige i religiøse samfunn og andre aktuelle organisasjoner inviteres til å delta på kurs.
- 2.2. **Samarbeid med Bærum Idrettsråd** om tema som raushet og åpenhet, anti-mobbing og opplæring av trenere/ledere innen temaet. Det bør samarbeides om praktiske tiltak som kan lette garderobesituasjonen for transpersoner i kommunale og idrettsanlegg. Det bør legges til rette for at informasjon fra relevante organisasjoner er tilgjengelig på idrettshaller.
- 2.3. **Innvandre og religiøse samfunn:** Handlingsplanen for kjønns- og seksuelt mangfold skal være en plattform for å styrke kunnskapen og fremme dialogen i Bærumssamfunnet knyttet

til ulike religiøse syn og bakgrunn fra ulike land og kulturer. Kommunen vil samarbeide med innvandrersorganisasjoner og religiøse samfunn/menigheter om å fremme kunnskap om likestilling og kjønns- og seksualitetsmangfold. Informasjonsmaterieill bør være tilgjengelig og bør være på flere språk. Anbefalinger fra seneste forskning vil bli lagt til grunn for utvikling av tiltak

- 2.4. **Samarbeid med ungdomsrådet, eldrerådet og rådet for mennesker med funksjonsnedsettelse:** Rådene er viktige aktører i arbeidet med å dele informasjon og kunnskap og bedre forholdene for kjønns- og seksuelt mangfold innen alle befolkningsgrupper.
- 2.5. **Samarbeid med andre aktører:** Akershus Fylkeskommune er som skoleeier for de videregående en viktig samarbeidspartner i forhold til hvordan kjønns- og seksuelt mangfold kan tematiseres bedre i videregående skole. Politiet er en viktig samarbeidspartner når det gjelder hatkriminalitet.
- 2.6. **Planavdelingen og eiendom** er viktige aktører innen universell utforming av nye og eksisterende bygg. Universell utforming i alle bygg innebærer tilgjengelighet for alle kjønn. Bærum kommune skal arbeide for at alle nye bygg utformes med minst ett kjønnsnøytralt toalett og kjønnsnøytrale garderobealternativ der dette er relevant. Alle skoler skal ha kjønnsnøytrale toalettalternativ.
- 2.7. **Inkludere temaet om kjønns- og seksuelt mangfold i aktuelle planer og kommunale dokumenter, kommunale skjema samt kommunens kommunikasjonsplattform.** Det er naturlig å se på dette som en del av arbeidet med å etterleve Bærum kommunes verdier.
- 2.8. **Trygge møteplasser for alle aldersgrupper,** både egne lukkede møteplasser uten frykt for sanksjoner fra andre men også generelle møteplasser bør etableres. Dette bør gjøres i samarbeid med relevante organisasjoner.

3. Helse og omsorg, hjelpetjenester

- 3.1. **Kompetanseheving for kommunalt ansatte i helse- og omsorgstjenester:** Relevant kunnskap om kjønns- og seksuelt mangfold tas inn i kompetanseprogrammene for ansatte i kommunen. Dette gjelder særskilt ansatte i helsetjenester, pleie- og omsorgstjenester, Flyktningetjenesten inkludert bofelleskapene og psykiske helsetjenester. Ansatte i hjelpetjenester til mennesker med nedsatte funksjonsevner skal også inkluderes. Det bør vurderes om det skal gis tilbud om kompetanseheving til fastleger. Kompetansehevingen kan skje gjennom samarbeid med relevante organisasjoner, utvikling av nettbasertopplæringsprogram eller fagdager/temadager.
- 3.2. **Kartlegge tilbudet og tilrettelegge for helsetjenester tilpasset målgruppen.** Dette bør sees i sammenheng med tilbud som er tilgjengelig i nærliggende kommuner som f.eks. Oslo
- 3.3. **Introduksjonsprogrammet for flyktinger og voksenopplæringen:** Kjønns- og seksualitetsmangfold bør bli en del av temaet samfunn, likestilling og likeverd. Flyktningkontoret og voksenopplæringen skal få god informasjon om hvilke kompetansehevingsopplegg som finnes. Dette bør også være en del av kompetansen innenfor migrasjonshelse. Der det er relevant bør det inngås samarbeid med frivillige organisasjoner som f.eks. Skeiv verden
- 3.4. **Sørge for godt opplysningsmaterieill** brosjyrer fra bl.a. organisasjonene FRI og Skeiv ungdom fins på helsestasjoner, legekantor, sykehjem og omsorgssentre osv.
- 3.5. **Samarbeid med organisasjoner** om informasjon og seniortreff for homofile, lesbiske og transpersoner for eldre.

4. Bærum kommune som arbeidsgiver

- 4.1. **Det skal videreføres** i kommunens personalpolitiske dokumenter at en skal arbeide for mangfold og motarbeide diskriminering på arbeidsplassen. I kommunens arbeidsgiverstrategi er det formulert slik:
«Kommunen skal ha en arbeidsgiverpolitikk som er preget av inkludering og mangfold. Søkere og medarbeideres kompetanse skal legges til grunn uavhengig av kjønn, alder, funksjonsevne, etnisk bakgrunn, seksuell orientering mv. Mangfoldet gir grunnlag for kreativitet, konstruktive brytninger, utvikling og fornyelse.»
- 4.2. **Samarbeid med fagforeningene** og verneombudene er en viktig del av strategien for å fremme mangfold og toleranse på arbeidsplassen

Gjennomføring, oppfølging og evaluering

Hovedansvar for oppfølging av handlingsplanen legges til folkehelsekoordinator og i tett samarbeid med SLT koordinator. Tiltakene iverksettes i hver enkelt tjeneste. Det nedsettes en tverrfaglig ressursgruppe med representanter for oppvekst- barnehage, oppvekst- skole, helse- og sosiale tjenester, pleie- og omsorgstjenester, plan, miljø og kultur samt relevante representanter fra organisasjon og utvikling. Det legges frem en midtveiseevaluering i 2020 og en sluttevaluering i 2022.

Økonomi

Det legges opp til at det meste av kompetansehevingen vil foregå innenfor eksisterende økonomiske rammer innenfor de ulike kommunalsjefsområdene. Det vil allikevel søkes om eksterne midler, gjerne i samarbeid med frivillige organisasjoner, til å utvikle og gjennomføre kompetanseheving.